

L'ESTELA IBÈRICA DE SINARCAS

Manuel Civera i Gómez

A Mercè Viana i Marçal Pla,
amics inoblidables i estimats.

INTRODUCCIÓ

Al professor Domingo Fletcher i al seu alumne Luis Silgo els hem d'agrair que l'iber ocupe des de fa anys un part de la revista Arse del Centre Arqueològic de Sagunt (CAS). A ells seguien altres iberistes com Velaza, Rodríguez Ramos, etcètera i tots plegats van despertar entre nosaltres l'interés per l'iber, la primera llengua que tingué la ciutat de Saiganta. Un dels molts treballs publicats per Luis Silgo fou *La estela de Sinarcas y su leyenda epigráfica*.¹ L'article és interessant per diversos motius, el primer i més important és el seguiment que l'autor fa dels diferents autors que han estudiat l'estela de Sinarcas; de manera que l'article disposa de les transliteracions de Fletcher, Untermann, Meseguer i Silgo i la traducció que proposen els dos últims.

Han passat quinze anys des què Silgo fera la seua aportació i, com els anys no passen debades, he considerat analitzar el text de la inscripció i tindre el treball de l'iberista com element comparatiu.

DESCRIPCIÓ DE L'ESTELA

L'estela de Sinarcas, seguint Silgo, fou llaurada amb pedra de les pedres locals del Regajo i s'utilitzà en el predi d'El Pozo on a finals del segle XIX

¹ Silgo, Luis: "La estela de Sinarcas y su leyenda epigráfica", *Arse* 35, Centro Arqueológico Saguntino, Sagunto, 2001, pp. 13-24.

es trobaren també tres làpides romanes. Fou localitzada en agost de 1941 a la necròpolis del poblat ibèric del tossal de la Relamina, en la zona de la Laguna. En la seua recuperació intervingueren els veïns de Sinarcas: Emilio Viñals, Maria Vicenta Pérez y Alejandro Monterde.

L'estela actualment és una llosa de pedra calissa que fa 78 cm d'alta per 48 cm d'ampla i 12 cm de gruix. El costat superior és arredonit en arc rebaixat que fa uns 15 cm en el punt major de la corbatura. Segons Pío Beltrán, qui la recensió per primer vegada, diu que originalment la llosa tenia el doble de longitud, de manera que van eliminar la meitat inferior no inscrita. És a dir, feia 156 cm d'alta aproximadament, la qual cosa revela la seua significació. L'estela, pel que diu el text, estava clavada en la capçalera de la sepultura o tomba a terra. Es troba dipositada al Museu de Prehistòria de València.

El text s'insereix en set renglons: el primer se situa entre l'arc superior i la primera línia. Les set línies paral·leles foren fetes pel gravador a una distància entre elles d'uns 3,5 cm aproximadament. Les lletres de la primera línia són tres vegades majors que les del gruix del text. Aquest tipus de làpida respon a una tipologia romana com corrobora la fàbrica, la caligrafia, l'ús de les conjuncions i el contingut del text; de manera que podem datar-la de finals del segle I aC o de principi del segle I dC.

La cartela on s'insereix el text només té tres desconxats que no han impedit fer una lectura completa. El text ocupa la part superior de la llosa actual en l'interior d'una superfície conformada per un ribet que transcorre paral·lel a l'aresta de la llosa i l'última línia. Aquesta superfície on s'inscriu el text està pautat per set línies com he dit. En l'actualitat no s'aprecia que el text estiguera segmentat per punts. El gravador va reproduir el text que li passaren i no va valorar el tall de la tira gràfica, de manera que veiem que canvia de línia i talla els verbs: eba/n i ugia/r. Conté 89 signes distribuïts en els set renglons: 8 + 15 + 12 + 13 + 12 + 15 + 14. Al Monumenta Linguarum Hispanicorum figura amb la signatura F.14.1. És el text funerari d'estela més llarg que es coneix fins ara i d'ací el repte d'estudiar-lo.

LES DIFERENTS LECTURES DE LA INSCRIPCIÓ

El lector podrà llegir el text de l'estela en la imatge que il·lustrem l'article; però amb el temps s'han produït desconxats i pèrdua de superfície que fa perdre definició als signes, repoduesc el text:

VΣCIISSL / IMΣbXMMΛ†XMBI[Mb] / MVMSbAXDIMVM / RORMMDDMB†D[D] / VMΛ†
 bAMXΛHM◊ / ΛOM††DDBSbAXDIM / VMISMIAΛADVIOMVM.

A l'article de Silgo, es reproduueixen les transliteracions de quatre autors:

Traliteració de D. Fletcher:

*WSKE ISSL / baisetas'ildutas'eba[ne] / nwi seltarbanwi[te] / ber'beinari eugia
 / rwi cauecas'taloite / car'i eugiar seltarban / wi basibalcar wbar'wi.*

Traliteració de J. Untermann amb poques diferències respecte de Fletcher:

*M'skeISSL / baisetas'iltutas'eba[-] / nm'iseltarbanm'i / ber'beinarieukia /-]
 m'ikatuekas'koloite / kar'ieukiarseltarban / m'ibasibalkarm'bar'm'i.*

Traliteració de Trino Meseguer:

*Üske ISSL / baisetas-s'ilutas-eban-emüi seldar-ban-üi ver'-bein-ari-eu-giar-üi
 kau-egas'-taloi-ite-kari-eu-giar seldar-ban-üi basi-balar-übar-üi.*

Traliteració de Luis Silgo amb poques diferències respecte dels dos primers:

*yskeISSL / baisetas'iltutas'eba[ne] / nyiseltarbanyi / ber'beinarieukia / [r]
 yikatuekas'taloite / kar'ieukiarseltarban / yibasibalkarybar'yi.*

Apreciem la manca de criteris homogenis dels autors a l'hora de transliterar el text. El primer signe (v) de la línia superior amb lletres més altes i les altres sis vegades que apareix al text és interpretat de forma diferent: Fletcher el translitera (w), Unterman (m'), Meseguer (ü), i Silgo (y). Aquesta divergència es va superar amb l'acord acadèmic proposat per Untermann de transcriure el signe V per (m') perquè se li atribuïa un valor proper a la nassal sonora m, al meu entendre sense un argument objectiu i convincent. L'errada es produeix perquè no s'ha estudiat bé l'evolució de l'escriptura i de l'epigrafia ibera produïda a partir de l'inici de la romanització. Per una banda, els iberistes identifiquen el signe ibèric Y en textos del període ibèric ple i el representen (m') i consideren que és el mateix signe V que apareix en els textos del període ibèric final, el signe Y del període ple i l'ús com a conjuntor desapareix amb la romanització. Per una altra banda l'errada es complica en no tindre en compte l'evolució epigràfica que es va produir a partir de finals del segle III aC que afecta el disseny d'aquests signes. Efectivament, els signes que en els segle V-III aC es dibuixaven així: 𐌆 (di), 𐌇 (ti), 𐌈 (do), 𐌉 (to), a finals del segle III aC i principi del II aC se simplifiquen en perdre el traç horitzontal i es converteixen en: Y (di), Y

(ti), ∨ (do), √ (to) com ja indiquen els dissenys de transcripció amb els traços inclinats. En definitiva el signe ∨ s'ha de transliterar (do), de manera que la sistemàtica traliteració en *m'i* ha creat un gran desgabell. En el text que ens ocupa, l'errada és més transcendent perquè *doi* és una paraula del camp semàntic funerari.

Unes altres diferències en la traliteració es produeix a l'hora de considerar o no el signari dual. Fletxer translitera el signe \wedge per (ca) i Untermann, Messeguer i Silgo transliteren \wedge per (ka) quan segons el criteri dual hauria de ser \wedge (ga) i \wedge (ka). Fletcher llig *ildutas'*, mentre Untermann i Silgo lligen *iltutas'*, quan en dual el signe Δ es translitera (du) i el Δ per (tu). En qualsevol cas, la inscripció diu *Iludas'*. Són diferències menors.

En la cinquena línia Fletxer i Silgo lligen *taloite* i Untermann *koloite*. Al meu entendre la traliteració correcta és *daloite* perquè al text apareix cinc vegades el signe \times (da) i en totes cinc està igualment escrit. L'error d'Untermann obeeix a considerar que la \times (da) està tancada per dalt i per baix com el signe \boxtimes (go) per efecte de les línies de pautaació, cosa que no fa en les altres quatre \times (da) del text. A més, Unterman no emprava ací el sistema dual perquè translitera \boxtimes per (ko) que correspondria \boxtimes (go) o \boxtimes (ko).

Amb la finalitat d'homogeneitzar la traliteració, faig constar els criteris que seguisc. Utilitze el sistema dual, és a dir, els signes oclusius els escriuré com a sonors (senzills) o sords (amb un traç més) tal com estan escrits a l'estela. Així el signe \times el transcriuré (da) front al signe sonor que seria X (ta), el signe \wedge (ga) front al \wedge (ka), etcètera. Cal dir que el text de l'estela empra sempre el signes senzills o sonors: ∨ (do), < (ge), \times (da), R (be), J (gi), \wedge (ga), \diamond (de); llevat de la I (ba) en què apareix el signe complex L (pa).

Faig constar també que en el text no diu *Ilutaz* ni *Ilutaz* amb Δ (du) o Δ (tu) sinó *Ilu*; i que translitere el signe M per (z), quan acadèmicament se sol transliterar per (s'). No té més importància, però els meus arguments són que el signe M correspon a una fricativa velar que ha derivat amb el temps en les actuals z, x (Belez, Xàtiva...). Finalment considere que les erres ibèriques R i \diamond (rr) podrien correspondre als sons senzill i doble de les actuals erres; de manera que les escriuré seguint la normativa actual, és a dir, el signe \diamond com a erra doble l'escriuré (rr) només entre vocals. Seguint la tradició iberista translitere la J (gui) i la < (gue) amb g i la J (qui) i L (que) amb k. Marque amb una barra el canvi de línia.

Entesos així els signes, reproduesc el text de la inscripció separant les paraules que la formen:

VΣ<IISSL · IWSBXM MΛ↑XM BI[Mb]/N VM ΣBΛXΔ IN VM / ΩΩΩM MDDM b ↑ND[D] /
 VM Λ↑ b ΛMX ΛHMΩ / ΩΩM b ↑ND ΣBΛXΔ IN / VM IΣM IA ΛΔVIΩ VM.

La traliteració amb els noms propis en majúscula és la següent:

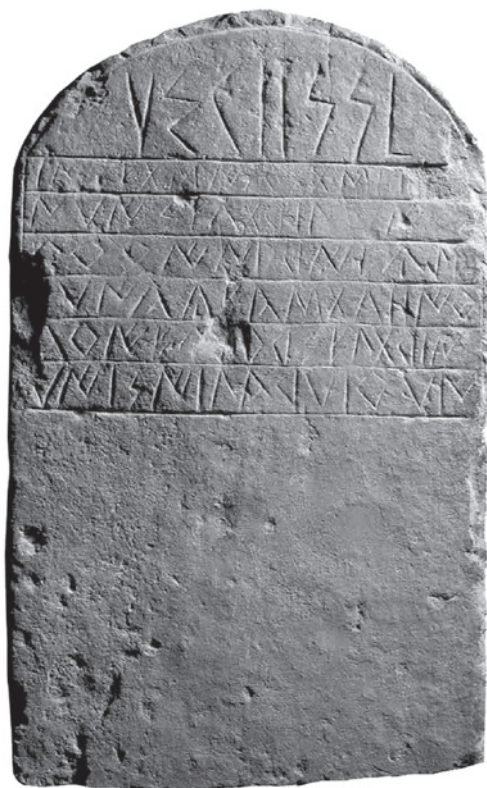
*Dosge Babas Spa . / Baisedaz Iludaz eba[ne]/n doi seldar ban doi / berbei nari e
 ugia/[r] doi gau e gazda loi de / garri e ugiar seldar ban / doi basi Bal gar dobar doi.*

ANÀLISI DE LES VEUS AGRUPADES PER FRASES

Dosge Babas Spa.

El més inexplicable dels iberistes anteriors és la interpretació de la primera línia de l'estela de Sinarcas. Fletxer transcriu la seqüència: *WSKE ISSL* i llegia la veu *uske* i el numeral *ISSL*. Untermann la transcriu quasi bé igual: *m'skeISSL*. Es diferencien en la interpretació del primer signe, Fletxer el dibuixa *y* que transcriu (*w*) i Untermann el dibuixa *v* i el transcriu (*m'*). El més sorprenent dels autors és que no dedueixen que en la primera línia ha d'anar el nom del difunt, lògicament. A la mancança de no saber que es tracta del nom, Fletxer considera que la segona part de la seqüència és un numeral, sense fonaments, i Untermann, assenyalava que l'últim signe, *L*, no pertanyia a l'iber. Silgo diu que la primera línia de l'estela és enigmàtica perquè els signes de la seqüència *ISSL* semblen numerals i relaciona la línia amb expressions llatines com: *in fronte pedes, in agro pedes, in retro pedes*. Encara especula més quan diu que la veu *uske* podria correspondre a la veu basca *oski* amb un sentit aproximat a "retro". És més senzill, la seqüència de la primera línia és el nom del difunt, *Dosge Babas Spa*.

Certament el *praenomen* del difunt és *Dosge* perquè és home amb tota seguretat com ampliaré en parlar de *seltar*. L'estela trobada a l'Arc de Sant Antoni de Barcelona, ja esmentada, ens revela que el difunt tenia un *praenomen* molt proper al del difunt de Sinarcas, si no era el mateix. Al difunt de Sinarcas li deien *Dosge Iltir Apa* i al de Barcelona *Doke Babas Spa*. El *nomen* *Babas* està format per la duplicació de la veu nuclear *Ba*, el qual nomina llinatges com els *Bas*. Amb la forma *Babas* no el tenim documentat; ara bé, *Babas* és molt proper al *nomen* *Babe/Babi*, el qual correspon a un cavaller saigandeu molt significatiu, *Babe Tibo*, el qual fou ambaixador romà amb el nom de Quint Baebius Thamfilus. La paraula d'*Spa* potser significa "humil", si bé ací deixada com a cognom. La essa líquida *Spa* apareix a la inscripció ibèrica de Sagunt (F. 11. 10) a Olor Tigris Sberi trobada en la necròpolis ibèrica situada a l'entrada de la ciutat (reutilitzada després al

Convent de la Trinitat). El signe L (pa) apareix a l'estela de l'Arc de Sant Ramon (C 28/C 91). El text és: $\nabla \nabla \nabla \nabla \nabla \nabla$ (n Doke Iltir Apa doi) "Tomba de Doke Iltir Apa". Els cognoms Apa i Spa només es diferencien per la lletra inicial, a- / s-, fet que ens permet pensar que podria tractar-se del mateix cognom perquè a Sagunt tenim documentat que el magistrat Iu Bas també es deia Aiu Bas i no sabem bé si la essa podria afegir cap significat a l'arrel Pa. Així la (pa) està almenys documentada en dues inscripcions. No té sentit que el signari ibèric dual, si duplica les oclusives segons són sonores o sordes, no faci el mateix amb les oclusives bilabials. Per què l'iber no ha de tindre els signes oclusius bilabials sords, si identifiquem els signes senzills i complexos? He exposat dos casos amb el signe que representa la sílaba bilabial sorda, si bé en Apa el traç complementari es troba dalt i cap a l'esquerra, i en Spa amb el traç complementari es troba baix i cap a la dreta. Certament, els signes bilabials oclusius sords són poc usuals i així podem veure que hi ha signes senzills i complexos: \downarrow (ba) / \downarrow (pa), \uparrow (be) / \uparrow (pe), F (bi) / Π (pi), \ast (bo) / \ast (po), U (bu) / U (pu). Açò ens ocuparà en un altre treball.

Baisedaz Iludaz ebanen doi

Baisedaz Iludaz: Nom de les famílies que sufragaren la tomba: els Baise i els Ilu. Sobre els Baise tenim documentat un Baiser al càlta de la Montanya Frontera, però el més important a destacar d'aquest antroponímic és que procedien dels Bas, perquè a Sagunt tenim documentat el magistrat 𐌃𐌆𐌆𐌆 𐌆 (Aiu Bas) que encunyà quarts d'Arse a principi del segle II aC i el nom de la muller 𐌃𐌆𐌆𐌆𐌆𐌆 𐌆𐌆𐌆𐌆𐌆 (Aiuni Baisea). De manera que la muller agafà el nom del marit, costum que arriba amb matisos a l'Edat Mitjana. És a dir, Bas deriva en Baisea i Baisea dona origen a Baise/Baiser... Aquesta constatació és importantíssima en el coneixement de l'iber perquè evidencia la formació del femení, atès que ho veiem també a Bak/Baikea, i la i de Baisea, Baikea, etcètera només té un valor prosòdic, manté la tonicitat de la síl·laba primera. Els antropònims ens revelen també el morfema -(d)az, que ben segur significa “els Baise” i “els Ilu”. El morfema -(d)az el tenim documentat en les inscripcions de l'urna cinerària 2 de la Punta d'Orlleï quan llegim que el mort, Boto Tigi, era Botodaz. Deduesc que els morfema 𐌆𐌆 -(d)az és el mateix que el morfema 𐌆𐌆 -ez que documentem també a Sagunt aplicats a Bel/Belez en el cas del biretor (duumvir) Belez que s'esmenta també al plom de la Punta d'Orlleï III, a un exvot de la Muntanya Frontera de Sagunt, a l'àmfora de Lloret de Mar, etcètera. Deduesc que podrien ser els morfemes per indicar el llinatge dels individus:-(d)az s'aplicava a antropònims que acaben en vocal i afigen una postònica Baise(d)az, Ilu(d)az, Boto(d)az i -ez a les veus que acaben en consonant Belez, Guelez Ben probablement tenim ací l'origen ibèric dels patronímics actuals els acabats en -ez: Pérez, Martínez, Ramírez i els acabats en -az: Ordaz, Orgaz, Díaz, Albaz ... Sobre el *nomen* Ilu, i no Ildu que està molt documentat, pensem que havien de ser d'aquest llinatge l'Ilunin que s'esmenta al plom de la Punta d'Orlleï X, Gebels Ilunin Boku, i els Ilur que apareixen al plom d'Enguera, Ur Garra Ilur, atès que els acabaments en *-nin* semblen ser el femení d'Ilu i l'acabament amb *erra* i *ena* indiquen nominatiu i genitiu respectivament d'Ilu.

eban en: Està generalment acceptat per textos bilingües que *eban* correspon a la veu llatina *curavit* i té el significat de “contribuir, col·laborar”, per a mi millor sufragar, referint-se ara a la construcció del monument funerari.

doi: Com ja he exposat, el fet que els iberistes hagen llegit *m'i* en volta de *doi*, ha provocat un gran desconcert. En èuscar *doi* significa “ajustar” i el fet que s'utilitze en el llenguatge funerari de les esteles l'he traduït per “sepultura”; però podria significar qualsevol altra paraula del mateix camp semàntic: estela, tomba, túmul, cripta, panteó...

La frase significaria aproximadament: Els Baise i els Ilu sufragaren la sepultura.

seltar ban doi berbei nari

seltar: Els autors esmentats i els iberistes en general consideren que *seltar* significa “tomba” a partir de la proposta que féu Antonio Beltran en 1950 quan relacionà la paraula ibèrica *seldar* amb la veu basca *seldor* que significa “pira

de llenya per fer carbó”.² Tolosa reforçà la proposta en 1996 quan reparà que la veu basca zilo o zulo significa “forat” i la derivada zulogile, “sepulturer”.³ Estan equivocats, però, perquè la veu està formada pel substantiu *sel* i el morfema *-dar*. La veu nuclear, *sel*, sense morfema la llegim sempre referint-se a homes, com és el cas del plom de les muntanyes d’Enguera en el que es relaciona un llistat d’homes segurament presoners i en els quals n’hi ha dos que són difunts: *sel Kiskar* i *sel Gi Iltun*. A més, sabem que a les dones acompanya *sil* i *sildar*. De manera que *seltar* no significa “tomba” o qualsevol paraula del camp semàntic. *Sel* i *sil* ha de significar difunt i difunta, més encara quan el morfema *-dar* el que fa es convertir el substantiu en adjectiu. Així llegim *arsetar*, *seltar arsetans* i *difunt* (persona morta), o si es prefereix, “per als d’Arse” i “per al difunt”. *Sil* i *sildar* estan documentats a l’estela de Sagunt recuperada per Palos de la casa de Miquel Cervera al Caminrel (zona de necròpolis ibèrica): *Baa Illar sil*. *Sildar* està documentada a l’estela de Casp amb el lleó i els escuts: *sildar Iari Bel*.

ban: En ibèric *ban* significa “un/una”, ací definint la sepultura caldria traduir-lo per la.

doi: En basc el verb *doi(tu)* significa “precisar, ajustar”. En iber, “sepultura”.

berbei: En basc *berba* significa “paraula”, en iber *berbei* seria la mateixa veu amb una *i* final que seria el plural. Significaria “paraules”. La paraula està documentada també a l’estela antropomorfa de Nogueruelas (Terol).

nari: En basc *nare* significa “tranquil·les”. En iber seria la mateixa veu basca amb la *i* que marca el plural.

La frase significaria aproximadament: la sepultura per a un difunt de paraules tranquil·les.

e ugiar doi gau e gazda loi de garri

e: La *e* en l’ibèric del sege I dC és la conjunció “i”.

ugiar: En èucar el verb *uki* significa “tocar físicament, afectar”.

doi: En iber significa “sepultura”.

gau: En basc *gau* significa “nit”. En iber seria la mateix veu i el mateix significat.

e: La *e* en ibèric és la conjunció “i”. Sembla que ací només ens indica la continuïtat de la frase.

gazda: En basc *gatz* significa “gràcia”. Si es considerara la (da) una (go), la veu *go* podria correspondre al basc *gogo* que significa “esperit”. Significat també molt adient en el to de la inscripció.

loi de garri: En basc *lo* significa “somni”, *loi* és el plural, “somnis”; *de* és el nexa entre *loi* i *garri*; *garri* en basc és un sufix que significa “digne de”.

² Beltrán, Antonio (1950): Sobre las inscripciones ibéricas de Cerdeña, Valladolid, p. 20.

³ Tolosa Leal, Antonio (1996-1997): “Sobre el ibérico seldar”, *Arse* 30-31, pp. 119-122.

La frase significaria aproximadament: i la nit afectà la sepultura per la gràcia digna dels somnis...

e ugiar seldar ban doi basi Bal gar dobar doi

e: La *e* és la conjunció “i”, sens dubte per influència del llatí.

ugiar: El verb basc *uki* significa “tocar, afectar”.

seldar: Ja he dit que *seltar* en iber significa “per al difunt”.

ban: En llengua ibèrica *ban* significa “un/una”, ací definint la sepultura.

doi: Ja he exposat que *doi* significa sepultura.

basi: En basc *base(liza)*, *base(rri)* i *bizileku* que signifiquen respectivament “església campestre, caseriu i morada”.

Bal: Deduesc que es refereix al déu Baal assimilat pels cartaginesos amb Melkart, pels grecs a Cronos, pels semites a El, etcètera. És lògic que s’esmente Baal perquè entre el segle I aC i el I dC es considerava que la divinitat regia l’est del món soterrat.

gar: En iber deduesc que *gar* significa “noble” i en basc *gar* significa “flama de foc”

dobar: Podria corespondre a l’actual veu basca *doha* que significa “proveir”.

doi: Significa tomba, sepultura, ...

La frase significa aproximadament: i en afectar la sepultura fúnebre, la morada de Baal proveeix la flama de la tomba (o la noble sepultura).

Considerant que amb l’estudi realitzat, hi ha sintagmes amb poques possibilitats d’allunyar-se del fil narrador: el nom complet del difunt Doske Babas Spa, els dedicants els Baise i els Ilu, el verb *ebanen* que correspon al verb llatí antic *curavit*, el sintagma *seldar ban doi* que es repeteix dues vegades, la paraula *doi* que es repeteix tres vegades més, les correspondències amb el basc (*ugiar*–afectar, *gar*–flama [o noble], *garri*-digne de) ha permès una traducció cohesionada i versemblant:⁴

Dosge Babas Sba. Els Baise i els Ilu sufragaren la tomba, una tomba per al difunt de paraules tranquil·les i la nit afectà la tomba i, per la gràcia digna dels somnis i, en afectar una tomba fúnebre, la morada de Baal proveeix la flama de la tomba (o la noble sepultura).

⁴ El lector pot veure la sèrie de coses que tradueixen dos iberistes:

(Luis Silgo) “Pies IISL / Esta es la sepultura de Baisetas hijo de Ilutas. Ha reparado el lugar, ha erigido y ubicado la piedra del lugar de la sepultura esta Basigalkar el Umar.”

(Trino Meseguer) “Mijo (montones) IISL / tantos como (para) colmar la tumba entregamos / en la pira todos quemados. / Para reposo de tu misma carne, / a esta parcela en la ladera traída tu propia carne / en la pira todos quemados / (en la) urna cineraria metidos.”

Entenc que la traducció està molt aconseguida i permet afirmar que el text de l'estela de Sinarcas és l'únic text ibèric escrit en la textualitat poètico-religiosa, com finalment expose.

ANÀLISI DEL TEXT

La inscripció de Sinarcas conté dos elements característics de les esteles romanitzades: primer el nom del difunt i seguidament els noms dels dedicants. Ocupen les dues primeres línies del text i les paraules estan ordenades tal com ho faríem actualment. En el nom del difunt s'escriu primer el *praenomen* (*Dosge*), seguidament del *nomen* (*Babas*) i en tercer lloc el *cognomen* (*Spa*) o el qualificatiu "humil". És molt probable que el *nomen* l'agafara del pare i el *cognomen* de la mare. En la segona línia s'escriu primer el subjecte doble sense nexa (*Baisedaz Iludaz*), seguit del verb (*eban*) i finalment el complement directe (*doi*): Els Baise i els Ilu sufragaren la tomba. Seguidament es complementa la frases amb "*seldar ban doi berbei narri*". El sintagma *seldar ban doi* cal traduir-lo invertint l'ordre de les paraules (la sepultura per a un difunt o sepultura fúnebre), no així el complement de difunt *berbei narri*, "de paraules tranquil·les". Després segueixen dues frases que són introduïdes per e, l'actual conjunció i, talment com si es tractara de dues oracions conjuntives. L'ordre dels sintagmes és V (*ugiar*) + CD (*doi gau*), si bé el complement té l'adjectiu davant dels substantiu i com en l'anglès cal llegir invertit "la nit de la tomba". Segueix a aquesta frase, la inserció d'un sintagma explicatiu que convindria escriure'l entre comes: *e gazda loi te garri*. Adonem-nos que traduïm el morfema -da (per a) seguit dels substantiu *gaz* (gràcia) i després el complement invertint l'ordre de les veus *loi te garri* "digna dels somnis". L'oració final es nuga amb e i la seua estructura és V (*ugiar*) + CD (*seldar ban doi*). S'acaba el text amb una frase que té l'estructura de S (*basi Bal*) i P, en el qual el verb (*dobar*) s'escriu enmig del CD (*gar doi*). Amb això podem dir que en el text, tot i que prevaleix l'orde actual de les frases S + P (V+CC) escriu sintagmes nominals amb l'ordre invertit dels elements sintàctics.

Si bé la primera frase del text segueix els canons dels textos funeraris romans, les següents contenen un text específic i original, el qual és retòric, alegòric i poètic. És retòric perquè repeteix tres vegades la conjunció *e* (i), dues vegades el sintagma *seldar ban doi* (la tomba per al difunt) i dues vegades el verb *ugi-ar* (afectar), fet que imprimeix al text la cadència de les antigues salmòdies. És alegòric perquè a partir del moment en què s'indica que els dedicants sufraguen la tomba, aquesta es converteix en una metàfora continuada, en la qual s'insereixen frases amb sentit

directe (la tomba per a un difunt, la nit afectà la tomba) i altres en sentit figurat (persona de paraules tranquil·les, la gràcia digna dels somnis, la morada de Baal proveirà la flama de la tomba). És un text poètic perquè la l'alegoria sobre la tomba està impregnada d'un llenguatge evocador que pretén aconseguir un to transcendent: si *Dosge Babas Spa* era una persona de paraules tranquil·les, en ser difunt l'adjectiu tranquil·les ens transporten a la quietud absoluta de la mort, la paraula nit que afectà la tomba té en el poema la dimensió de la foscor més enllà de la mort, la gràcia digna dels somnis ens remet a la creença antiga que considerava els somnis la manera de comunicar els Déus amb els humans i per això acaba en una frase mitològica, "la morada de Baal proveirà la flama de la sepultura", en la qual la paraula flama seria un sinònim de llum divina. Si no vaig errat, és el primer text que, a banda les especificitats esmentades, reflecteix la concepció que tenien els ibers del món després de la mort: el món ultratomba era fosc com la nit, era la morada de Baal i només el déu la proveïa de llum.

Finalment, tot i que el text no està versificat, les paraules *doi* i l'acabament de les veus *nari* i *garri* al final de frase imprimeixen a la composició la rima ABBA.

Dosge Babas Spa

<i>Baisedaz Iludaz eban doi</i>	----- A	9 síl·labes
<i>seldar ban doi berbei nari</i>	----- B	7 "
<i>e ugiar doi gau e gazda loi de garri</i>	----- B	11 "
<i>e ugiar seldar ban doi</i>	----- A	7 "
<i>basi Bal gar dobar doi.</i>	----- A	7 "

